ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଭାରତରେ ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନ

ଭାରତରେ ଜାତୀୟତାବାଦ ବିକାଶର କାରଣ :

ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଆରମ୍ଭରୁ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଇଂରେଜ ଶାସନ ବିରୋଧୀ ସଂଗଠନଗୁଡ଼ିକର ଆବିର୍ଭାବ ହେଲା । ଆଞ୍ଚଳିକ ବିଦ୍ରୋହରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଜାତୀୟ ବିଦ୍ରୋହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନେକ ବିଦ୍ରୋହ ଏମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂଗଠିତ ହେଲା । କୃଷକ ଓ ଆଦିବାସୀ ଆଦି ଅଧିବାସୀ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଆଞ୍ଚଳିକ ବିଦ୍ରୋହୀଭାବେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ବିଦ୍ରୋହ କରିଥିଲେ। ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଓଡ଼ିଶାର ପାଇକ ବିଦ୍ରୋହ, ସାନ୍ତାଳ ବିଦ୍ରୋହ ଓ କୋହ୍ଲ ବିଦ୍ରୋହ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଣିଧାନ ଯୋଗ୍ୟ । ୧୮୫୭ର ବିଦ୍ରୋହ ଏକ ଜାତୀୟ ବିଦ୍ରୋହର ଉଦାହରଣ । ଭାରତର ଲୋକମାନେ କୌଣସି ସମୟରେ ବିଦେଶୀ ଶାସନକୁ ସ୍ୱାଗତ କରିନାହାନ୍ତି । ସବୁ ସମୟରେ ସେମାନେ ଜାତୀୟ ଚେତନାରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇଛନ୍ତି । ଭଲରେ ବା ମନ୍ଦରେ "ଏହା ମୋ ଦେଶ" ଭାବନାରେ ଦେଶପ୍ରେମୀ ଜନତା ବିହ୍ୱଳିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଭାରତରେ ଜାତୀୟତାବାଦର ବିକାଶ ପାଇଁ ନିମ୍ନଲିଖିତ କାରଣଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଣିଧାନ ଯୋଗ୍ୟ ।

> **ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?**
>
> ଐକ୍ୟଭାବର ମହାମନ୍ତ୍ରରେ ନିଜ ଦେଶ ତଥା ମାତୃଭୂମିକୁ ଭଲ ପାଇବା ଭାବକୁ 'ଜାତୀୟତାବାଦ' କୁହାଯାଏ ।

ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଐକ୍ୟ :

ପୁରାତନ ଯୁଗରେ ମୁନିଋଷିମାନେ ହିମାଳୟଠାରୁ କୁମାରୀକା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୂଖଣ୍ଡକୁ ଭାରତବର୍ଷ ନାମରେ ନାମିତ କରିଥିଲେ । ଏହାର ସମସ୍ତ ଅଧିବାସୀ ଭାରତୀୟ ସନ୍ତତି ଭାବରେ ପରିଚିତ ହେଉଥିଲେ । ଭାରତବର୍ଷରେ ହିମାଳୟ ପର୍ବତ ଏବଂ ଗଂଗା ଯମୁନା ଭଳି ନଦୀଗୁଡ଼ିକୁ ସମସ୍ତେ ପବିତ୍ର ମନେକରନ୍ତି । ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ସମସ୍ତ ଧର୍ମର ତୀର୍ଥସ୍ଥାନ ରହିଅଛି । ଜାତି, ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତ ଭାରତୀୟ ପାଳନ କରୁଥିବା ଉତ୍ସବ, ରୀତି-ନୀତି ତଥା ସାମାଜିକ ପ୍ରଥା ଓ ଚଳଣିରେ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରହିଅଛି । ଖାଦ୍ୟପେୟ ଓ ପୋଷାକର ଆଞ୍ଚଳିକ ଭିନ୍ନତା ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଦେଶର ସମସ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ସେଗୁଡ଼ିକର ଆଦର ରହିଛି । ଏହି ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଐକ୍ୟଭାବ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ମନରେ ଜାତୀୟ ଚେତନା ଜାଗ୍ରତ କରିବାରେ ସହାୟକ ହୋଇଛି ।

ରାଜନୈତିକ ଏକତା :

ଐତିହାସିକ ଯୁଗର ବିଭିନ୍ନ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଏକ ଶାସନାଧୀନ ରହି ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଐକ୍ୟଭାବ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ଇଂରେଜ ଶାସନକାଳରେ ଭାରତର ସମସ୍ତ ଅଞ୍ଚଳ ମଧ୍ୟରେ ରାଜନୈତିକ ଏକତା ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ହେଲା । ସମଗ୍ର ଦେଶ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଭାବେ ପରିଚିତ ହେବା ଓ ଭାରତର ସମସ୍ତ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଶାସନାଧୀନ ହେବା ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ମନରେ ଜାତୀୟତାବାଦ ବୃଦ୍ଧି କରିବାରେ ପରୋକ୍ଷରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ଇଂରେଜମାନେ ହୁଏତ ଆଶା କରିନଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା ରାଜନୈତିକ ଏକତା ଦିନେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜାତୀୟତାଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରିବ !

ଇଂରାଜୀ ଭାଷାର ପ୍ରଚଳନ :

ଆଞ୍ଚଳିକତା ଭିତ୍ତିରେ ଭାରତରେ ବହୁବିଧ ଭାଷାଭାଷୀ ଅଧିବାସୀ ବାସ କରନ୍ତି । ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନ କାଳରେ ଉଇଲିୟମ୍ ବେଣ୍ଟିଙ୍କ୍ ଭାରତରେ ଇଂରାଜୀ ଭାଷା ଓ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଚଳନ କରିଥିଲେ । ଇଂରାଜୀ ଭାଷାର ପ୍ରଚଳନ ଯୋଗୁ ଭାରତର ଇଂରାଜୀ ଶିକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ସେହି ଭାଷାରେ ଭାବ ବିନିମୟ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ ହେଲେ । ଏହା ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଐକ୍ୟ ଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ସହାୟକ ହେଲା । ଏହାଫଳରେ ଜାତୀୟତାବାଦର ବିକାଶ ଘଟିଲା । ଇଂରାଜୀ ଶିକ୍ଷାଲାଭକରି ଇଂରାଜୀ-ଶିକ୍ଷିତ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ

ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଆମେରିକାର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ, ରୁଷ୍ ବିପ୍ଳବ, ଫରାସୀ ବିପ୍ଳବ, ଇଂଲଣ୍ଡର ଗୌରବମୟ ବିପ୍ଳବ, ଇଟାଲୀ ଏକତ୍ରୀକରଣ ଓ ଜର୍ମାନୀ ଏକତ୍ରୀକରଣ ପ୍ରଭୃତି ବିଦ୍ରୋହ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କଲେ । ରୁଷୋ, ଭଲଟାୟାର ଓ ମଣ୍ଟେସ୍କ୍ୟୁ ପ୍ରଭୃତି ବିଦେଶୀ ଦାର୍ଶନିକଙ୍କର ଜାତୀୟବାଦ ବାଣୀରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହେଲେ । ଭାରତୀୟମାନେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଗଣତନ୍ତ୍ର, ସ୍ୱାଧୀନତା, ସାହିତ୍ୟ, ଦର୍ଶନ, ରାଜନୀତି ଓ ଇତିହାସ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜାଣିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ । ସେମାନେ ଭାରତରେ ଏସବୁର ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ଏବଂ ବିଦେଶୀ ଶାସନରୁ ମୁକ୍ତହୋଇ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବାକୁ ପ୍ରୟାସ କଲେ ।

ତୁମପାଇଁ କାମ :

ଭାରତରେ ଇଂରାଜୀ ଶିକ୍ଷାର ସପକ୍ଷରେ ଓ ବିପକ୍ଷରେ ଏକ ତର୍କସଭାର ଆୟୋଜନ କର ।

ନବଜାଗରଣ :

ଭାରତରେ ବୌଦ୍ଧିକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜାଗରଣ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ରାଜା ରାମମୋହନ ରାୟ, ଦୟାନନ୍ଦ ସରସ୍ୱତୀ, ରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସ, ଈଶ୍ୱର ଚନ୍ଦ୍ର ବିଦ୍ୟାସାଗର, ସ୍ୱାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦଙ୍କ ପରି ସମାଜ ସଂସ୍କାରକମାନେ ଅଗ୍ରଣୀ ଭୂମିକା ନେଇଥିଲେ । ସେମାନେ ପ୍ରଚଳିତ କୁସଂସ୍କାର ବିରୁଦ୍ଧରେ, ପୀଡ଼ିତଙ୍କ ସେବା ସମ୍ପର୍କରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଚିନ୍ତାଧାରା ସପକ୍ଷରେ ତଥା ବେଦର ମହନୀୟତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଅବଗତ କରାଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଉଦ୍ୟମକୁ ନବଜାଗରଣ କୁହାଯାଏ । ସେମାନେ ଭାରତରେ ପୁନର୍ଜାଗରଣ ଆଣିବା ଲାଗି ପ୍ରୟାସ କଲେ ଏବଂ ସ୍ୱାଧୀନତା ନିମନ୍ତେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଲେ । ସାର୍ ସୟଦ୍ ଅହମଦ୍ ଖାଁ ମୁସଲ୍‌ମାନ୍‌ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନବଜାଗରଣ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ।

ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନର ଅବଦାନ :

ବେଣ୍ଟିଙ୍କଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କେତେକ ସାମାଜିକ କୁପ୍ରଥା ଉଚ୍ଛେଦ ଏବଂ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାର ପ୍ରଚଳନ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜାତୀୟତାଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ଭାରତରେ ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନର ପ୍ରଚଳନ ମଧ୍ୟ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜାତୀୟତାବାଦ ସଞ୍ଚାର କରିଥିଲା । ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରାଲ ଲର୍ଡ ଡେଲହାଉସୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଭାରତରେ ରେଳ ଚଳାଚଳ ଓ ଡାକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳନ ହେଲା । ଏହା ଦେଶର ନେତୃସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯୋଗାଯୋଗ ରକ୍ଷାକରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ଭାରତୀୟମାନେ ଏକତା ସୂତ୍ରରେ ବାନ୍ଧିହେଲେ । ଲର୍ଡ ରିପନ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଚଳିତ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରାଜନୈତିକ ଚେତନା ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା ।

ତୁମପାଇଁ କାମ :

୧. ଭାରତରେ ଇଂରେଜ ଶାସନ ଆଶୀର୍ବାଦ ନା ଅଭିଶାପ ? ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ତର୍କସଭାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କର ।

୨. "ସର୍ବଭାରତୀୟ ପ୍ରଶାସନିକ ସେବା (IAS)"ରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ହେଲେ ତୁମକୁ କ'ଣ କରିବାକୁ ହେବ ତାହା ଅନ୍ୟ ମାନଙ୍କଠାରୁ ବୁଝି ଲେଖ ।

ବ୍ରିଟିଶ୍‌ମାନଙ୍କର ତ୍ରୁଟିପୂର୍ଣ୍ଣ ଶାସନ ନୀତି :

ଇଂରେଜ ଶାସନ କାଳରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ଶାସନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବାର କୌଣସି ସୁଯୋଗ ନଥିଲା । ଭାରତରେ ଇଂରେଜ ଶାସନ ମୁଖ୍ୟ ବଡ଼ଲାଟ ବ୍ରିଟିଶ ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୀତ ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ଶାସନ କରୁଥିଲେ । ବଡ଼ଲାଟ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ପରିଷଦ ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ପରିଷଦଦ୍ୱାରା ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲେ । ଏହି ପରିଷଦରେ ଅଧିକାଂଶ ସଭ୍ୟ ଇଂରେଜ ଥିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ଭାରତୀୟମାନେ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ ।

ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ଦମନ ଓ ଶୋଷଣ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ 'ପ୍ରଶାସନିକ ସେବା' ପରୀକ୍ଷା ଦେବାପାଇଁ ଖୁବ୍ ଖର୍ଚ୍ଚାନ୍ତ ହେବାକୁ ପଡୁଥିଲା, କାରଣ ତାହା ଭାରତରେ ନ ହୋଇ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିଲା । ଏହା ଫଳରେ ଗରିବ ମେଧାବୀ ଭାରତୀୟ ଏହି ସୁଯୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଉଥିଲେ । ଏସବୁ ଅନ୍ୟାୟ ଆଚରଣକୁ ପ୍ରତିବାଦ କରିବାପାଇଁ ଭାରତୀୟମାନେ ଐକ୍ୟବଦ୍ଧ ହେଲେ ଓ ଜାତୀୟତାବାଦ ଚେତନାରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହେଲେ । ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନ କାଳରେ ଭାରତୀୟମାନେ ନିଜର ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଭାବରେ ସଚେତନ ହେଲେ । ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନ ପଦ୍ଧତି ସବୁଶ୍ରେଣୀର ଲୋକମାନଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥ ବିରୋଧୀ ଥିଲା ।

ବ୍ରିଟିଶମାନଙ୍କର ଅର୍ଥନୈତିକ ଶୋଷଣ :

ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନ କାଳରେ ସେମାନଙ୍କର ଶୋଷଣମୂଳକ

ଅର୍ଥନୀତି ଲୋକମାନଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥ ବିରୋଧୀ ଥିଲା । କର, ରାଜସ୍ୱ ଓ ବାଣିଜ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ଭାରତରୁ ବହୁତ ଅର୍ଥ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ଯାଉଥିଲା । ଭାରତରେ ଉତ୍ପାଦିତ ତୁଳା ଯାଇ ଇଂଲଣ୍ଡର କଳରେ ଲୁଗାବୁଣା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗୁଥିଲା ଓ ତାହାପୁଣି ଆସି ଭାରତ ବଜାରରେ ବିକ୍ରି ହେଉଥିଲା। ଏହାଦ୍ୱାରା ଭାରତୀୟ ଶିଳ୍ପର କ୍ଷତିହେଲା । ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କର ଅର୍ଥନୀତି ଓ ଶିଳ୍ପନୀତିଯୋଗୁ ଭାରତର କୁଟୀରଶିଳ୍ପର ଅବନତି ଘଟିଲା । ଜମିଜମା ଆଇନ୍ ଚାଷୀମାନଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥ ବିରୋଧୀ ହେଲା । ଜମିଦାରମାନେ ଗରିବ କୃଷକଙ୍କୁ ଶୋଷଣ କଲେ । ଏହାଫଳରେ ଗରିବ କୃଷକମାନେ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ । ଏହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଭାରତୀୟମାନେ ସଂଘବଦ୍ଧ ଭାବରେ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କଲେ ।

ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ ନୀତି :

ଇଂରେଜମାନେ ନିଜକୁ ଗୋରା ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଓ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ କୃଷ୍ଣ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ରୂପେ ବିବେଚନା କରୁଥିଲେ । ଏଭଳି ପାର୍ଥକ୍ୟଭାବ ପୋଷଣ କରି ସେମାନେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ହୀନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖୁଥିଲେ । ସେମାନେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରେଳଡବା, ହୋଟେଲ, ଡାକ୍ତରଖାନା ଓ କ୍ଲବ ପ୍ରଭୃତି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଭାରତୀୟମାନେ ମଧ୍ୟ ଇଂରେଜଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରେଳଡବା ଇତ୍ୟାଦି ବ୍ୟବହାର କରିପାରୁନଥିଲେ । ଭାରତୀୟ ବିଚାରପତିମାନଙ୍କୁ ଇଂରେଜ ଅପରାଧୀମାନଙ୍କର ବିଚାର କରିବାର କ୍ଷମତା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇନଥିଲା । ଶିକ୍ଷିତ ଭାରତୀୟମାନେ ଯୋଗ୍ୟ ହେଲେବି ଉଚ୍ଚ ପଦପଦବୀରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଉଥିଲେ ।

> **ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?**
>
> ଗୋରା-କଳାର ଅବାଞ୍ଛିତ ଭେଦ ଭାବକୁ 'ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ' କୁହାଯାଏ । ଏହି ଭାବାପନ୍ନ ଗୋରା ଇଂରେଜମାନେ କୃଷ୍ଣକାୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଘୃଣା ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖୁଥିଲେ ।

ଉପରୋକ୍ତ କାରଣଗୁଡ଼ିକ ଯୋଗୁଁ ଭାରତୀୟମାନେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରତି ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ କଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ସ୍ୱଦେଶପ୍ରୀତିଭାବ ଜାଗ୍ରତ ହେଲା । ସେମାନେ ଜାତୀୟତାବାଦରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଇଂରେଜ ବିରୋଧୀ ଅଭିଯାନରେ ଯୋଗଦେଲେ । ଏହି ଜାତୀୟତାବାଦର ବିକାଶ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମକୁ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇଲା ।

ସାହିତ୍ୟ ଓ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ଭୂମିକା :

ଜାତୀୟଚେତନା ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ସମ୍ବାଦପତ୍ରଗୁଡ଼ିକର ଭୂମିକା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । ଇଂରାଜୀ, ହିନ୍ଦୀ, ଉର୍ଦ୍ଦୁ ଓ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶିତ ବହୁ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଗୁଡ଼ିକରେ ଭାରତୀୟ ନେତାମାନଙ୍କର ଜାତୀୟତାଭାବ ସୂଚକ ମତାମତ, ଇଂରେଜ ଶାସନର ସମାଲୋଚନା ଏବଂ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଅତ୍ୟାଚାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଲେଖାମାନ ବାହାରୁଥିଲା । କେତେକ ମୁଖ୍ୟ ସମ୍ବାଦପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ମରହଟ୍ଟା, କେଶରୀ, ଦି ଇଣ୍ଡିଆନ ମିରର୍, ସମ୍ବାଦ କୌମୁଦୀ, ମିରିଟ୍ ଉଲ୍ ଅଖବାର, ଅମୃତବଜାର ପତ୍ରିକା, ଦି ହିନ୍ଦୁ ମୁଖ୍ୟଭାବେ ଭାରତୀୟ ଜନମତକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରୁଥିଲା ।

> **ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?**
>
> ଜାତୀୟ ଗାନ 'ବନ୍ଦେ ମାତରମ୍' ବଙ୍କିମଚନ୍ଦ୍ର ଚାଟାର୍ଜୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ ଆନନ୍ଦମଠ ଉପନ୍ୟାସରେ ଲିଖିତ । ଏହି ଗୀତ ସ୍ୱଦେଶୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ସାହ ଓ ଉଦ୍ଦୀପନା ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା ।

ଅନେକ ଭାରତୀୟ ଲେଖକ ସାହିତ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ଜାତୀୟ ଚେତନା ଜାଗ୍ରତ କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଙ୍କିମ୍ ଚନ୍ଦ୍ର ଚାଟାର୍ଜୀ, ଦୀନବନ୍ଧୁ ମିତ୍ର, ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଟାଗୋର, ଲକ୍ଷ୍ମୀନାଥ ବେଜ୍‌ବରୁଆ, ସୁବ୍ରମନିୟମ ଭାରତୀ, ଭାରତେନ୍ଦୁ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ଅଲତାଫ୍ ହୁସେନ ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ ।

ଅତୀତ ଭାରତର ଗୌରବର ପୁନରାବିଷ୍କାର :

ସାର୍ ଉଇଲିୟମ ଜୋନ୍‌ସ, ପ୍ରଫେସର ମାକ୍ସମୁଲର, ମୋନିୟର ଉଇଲିୟମ୍‌ସ୍, ରାଜେନ୍ଦ୍ରଲାଲ୍ ମିତ୍ର, ରାମକୃଷ୍ଣ ଗୋପାଲ୍ ଭଣ୍ଡାରକର ଏବଂ ହରପ୍ରସାଦ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଆଦି ମନୀଷିଗଣ ଭାରତର ଇତିହାସର ଗବେଷଣା ଓ ଲିଖନ ମାଧ୍ୟମରେ ଭାରତର ଅତୀତ ଗୌରବକୁ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ବେଦ ଓ ଉପନିଷଦର ଉତ୍କର୍ଷ ପ୍ରତିପାଦନ କରିଥିଲେ । ଏହା ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜାତୀୟତାଭାବ ସଂଚାର କରିଥିଲା ।

ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ :

ଜାତୀୟତାବାଦୀ ମହା ଚିନ୍ତାଧାରାରେ ଉଦ୍‌ବେଳିତ ହୋଇ ଭାରତୀୟ ରାଜନୀତି ଆକାଶରେ କେତେକ ମହାମନୀଷିଙ୍କର ଆବିର୍ଭାବ ହେଲା । ସେମାନଙ୍କର ଜାତୀୟ

(ଆଲାନ୍ ଅକ୍ଟାଭିଆନ ହ୍ୟୁମ୍)

ସ୍ତରୀୟ ବୌଦ୍ଧିକ ସମାବେଶକୁ "ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ" କୁହାଗଲା । ଇଂରେଜ ଶାସକ ଆମର ଜାତୀୟ ସ୍ୱାର୍ଥ ବିରୋଧୀ ଥିଲେ ହେଁ ସମୟେ ସମୟେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ଉଦାର ମହାମହିମ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଆମ ଭାରତୀୟ ସଂଗଠନକୁ ସମର୍ଥନ ଓ ସହାୟତା କରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଆଲାନ ଅକ୍ଟାଭିଆନ ହ୍ୟୁମ୍ ଅନ୍ୟତମ । ସେ ଜଣେ ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଇଂରେଜ ପ୍ରଶାସନିକ ଅଧିକାରୀ ଥିଲେ । ସେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ସାଂଗଠନିକ ସମାବେଶକୁ ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ ଦେଉଥିଲେ ।

ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ଜନ୍ମ :

୧୮୮୫ ମସିହାରେ ଆଲାନ୍ ଅକ୍ଟାଭିଆନ ହ୍ୟୁମ ସିମ୍‌ଲାଠାରେ ବଡ଼ଲାଟ ଡଫରିନ୍‌ଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କଲେ। ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ସଂଗଠନର ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି ବୋଲି ଡ଼ଫରିନ୍‌ଙ୍କୁ ଅବଗତ କରାଇଲେ । ହ୍ୟୁମ୍‌ଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଅନୁଯାୟୀ ଏହି ସଂଗଠନ ସରକାରଙ୍କୁ ଦେଶବାସୀଙ୍କ ଅଭାବ, ଅସୁବିଧା ଓ ଅଭିଯୋଗ ଜଣାଇବ ବୋଲି ସୂଚନା ଦେଲେ । ହ୍ୟୁମ୍‌ଙ୍କର ପ୍ରାଥମିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଥିଲା ଏହି ସଂଘ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ବିଦ୍ରୋହରୁ ନିବୃତ୍ତ କରିବ । ବଡ଼ଲାଟ ଡଫରିନ୍ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କଲେ ଯେ ଇଂଲଣ୍ଡ ସରକାରଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ସମାଲୋଚନା କରି ତାଙ୍କ ଦୋଷ ତ୍ରୁଟି ଜଣାଇ ସତର୍କ କରିବାଭଳି ଏକ ବିପକ୍ଷ ଦଳ କିଛି ଭାରତରେ ନାହିଁ । ସେ ଏକଥା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ଏକ "ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ" ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ହ୍ୟୁମ୍‌ଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କଲେ । ଏହିପରିଭାବରେ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ଆବିର୍ଭାବ ହେଲା। ଆଲାନ୍ ଅକ୍ଟାଭିଆନ ହ୍ୟୁମ୍ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଥିଲେ ।

ତୁମପାଇଁ କାମ :

୧- ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ପରି ଭାରତରେ ଥିବା ଅନ୍ୟ ସଂଗଠନଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କର ।

ପ୍ରଥମ ଅଧିବେଶନ :

ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ପ୍ରଥମ ଅଧିବେଶନ ୧୮୮୫ ଡିସେମ୍ବର ୨୮ ଓ ୨୯ରେ ବମ୍ବେ (ବର୍ତ୍ତମାନର ମୁମ୍ବାଇ)ର ଗୋକୁଲ୍ ଦାସ୍ ତେଜ୍‌ପାଲ୍ ସଂସ୍କୃତ କଲେଜରେ ବସିଥିଲା । କଲିକତା (ବର୍ତ୍ତମାନର କୋଲକାତା)ର ବିଶିଷ୍ଟ ଆଇନଜୀବୀ ଉମେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ବାନାର୍ଜୀ ଏଥିରେ ସଭାପତିତ୍ୱ କରିଥିଲେ । ଏହି ଅଧିବେଶନରେ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳର ୭୨ଜଣ ପ୍ରତିନିଧି ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ।

ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ପ୍ରାଥମିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ :

ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ନିକଟରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ତରଫରୁ ଲୋକମାନଙ୍କର ଅଭାବ, ଅସୁବିଧା ଓ ଅଭିଯୋଗ ଆଗତ କରି ସେଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରିବ ବୋଲି ପ୍ରାଥମିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଗଲା । ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ବିଦ୍ରୋହ କଂଗ୍ରେସର ମୌଳିକ ଅଭିପ୍ରାୟ ନଥିଲା । ସରକାରଙ୍କୁ ବିରୋଧ ନକରି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହଯୋଗ ପୂର୍ବକ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଦାବିହାସଲ କରିବା କଂଗ୍ରେସର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ।

କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟ :

ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ନେତୃବର୍ଗ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ କଂଗ୍ରେସର ଅଧିବେଶନମାନ ଅନୁଷ୍ଠିତ କଲେ । ସେହି ଅଧିବେଶନରେ ଗୃହୀତ ପ୍ରସ୍ତାବଗୁଡ଼ିକୁ ସରକାରଙ୍କ ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କଲେ । ସରକାରଙ୍କୁ ଦେଶର ସମସ୍ୟାମାନ ଜଣାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଭାରତ ସପକ୍ଷରେ ଜନମତ ସଂଗ୍ରହ କରିବାର ପ୍ରୟାସ କଲେ । ଏହାଛଡ଼ା ଉଦାରମନା ଇଂରେଜ ନେତୃବର୍ଗଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରି ଭାରତରେ ନ୍ୟାଯ୍ୟ ଦାବି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରାଇଲେ ।

ନରମପନ୍ଥୀ :

ପ୍ରାଥମିକ ଭାବରେ ୧୮୮୫ରୁ ୧୯୦୫ ମଧ୍ୟରେ କଂଗ୍ରେସର ଦାବି ଅତି ସାଧାରଣ ଓ ସ୍ୱଭାବ ସୁଲଭ ଥିଲା । ସରକାରଙ୍କ ନିକଟରେ ଅନୁନୟ ଅନୁରୋଧକରି ନେତୃବର୍ଗ ଦାବି ହାସଲ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ଏତାଦୃଶ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କୁ ନରମ ପନ୍ଥୀ ଆଖ୍ୟା ଦିଆଗଲା । ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ବାନାର୍ଜୀ, ଗୋପାଳ କୃଷ୍ଣ ଗୋଖଲେ ଓ ମହାଦେବ ଗୋବିନ୍ଦ ରାଣାଡ଼େ ପ୍ରଭୃତି ନରମପନ୍ଥୀମାନଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱ ନେଉଥିଲେ।

ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଦାବିଗୁଡ଼ିକ ସରକାରଙ୍କ ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥାପନ କଲେ ।

(୧) ପ୍ରାଦେଶିକ ଓ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଆଇନ ସଭାରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ତରଫରୁ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା

(୨) ଭାରତୀୟ ପ୍ରଶାସନିକ ପରୀକ୍ଷା ଇଂଲଣ୍ଡରେ ହେବା ପରବର୍ତ୍ତେ ଭାରତରେ ମଧ୍ୟ ଆୟୋଜନ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା

(୩) ଭାରତୀୟ ପ୍ରଶାସନିକ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ଭାରତୀୟ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ବୟସ ସୀମା ବଢ଼ାଇବା ।

(୪) ସାମରିକ ଖର୍ଚ୍ଚ କମାଇବା ଏବଂ ଶିକ୍ଷା, କୃଷି ଓ ଶିଳ୍ପର ଅଧିକ ବିକାଶ ପାଇଁ ଧ୍ୟାନ ଦେବା

(୫) ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଆଇନର ସଂସ୍କାର ଆଣିବା

ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ବିକାଶ :

ସମୟାନୁକ୍ରମେ ଶିକ୍ଷିତ ଓ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଅନେକ ଲୋକ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଓକିଲ, ଡାକ୍ତର, ଲେଖକ ଓ ସାମ୍ବାଦିକ ଏଥିରେ ସାମିଲ ହେଲେ । ଏପରିକି ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକାରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ । ସେମାନେ ସରକାରଙ୍କ ବିରୋଧରେ ବିଦ୍ରୋହ କରିବାକୁ ଚାହୁଁନଥିଲେ। ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରରେ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ନରମପନ୍ଥୀମାନଙ୍କର ଧାରଣା ଥିଲା ଯେ ଭାରତର ବିକାଶ ଇଂରେଜମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ହିଁ ସମ୍ଭବ।

ଚରମ ପନ୍ଥୀ :

୧୯୦୬ରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ଆଉ ଏକ ପ୍ରକାର ସଂଗ୍ରାମୀ ଗୋଷ୍ଠୀର ଆବିର୍ଭାବ ହେଲା । ସେମାନେ ନରମପନ୍ଥୀମାନଙ୍କର ଅନୁରୋଧ, ପ୍ରାର୍ଥନା ଓ ଅନୁନୟ ପଦ୍ଧତିକୁ ତୀବ୍ର ସମାଲୋଚନା କଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଯୁକ୍ତିହେଲା ସ୍ୱାଧୀନତା ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ନ୍ୟାଯ୍ୟ ଦାବି । ଏହାକୁ ଯେ କୌଣସି ମତେ ହାସଲ କରିବା ଦରକାର । ଏହା କାହାକୁ ହାତପାତି ମଗାଯିବ ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କୁ "ଚରମପନ୍ଥୀ" କୁହାଗଲା । ଏହି ଚରମ ପନ୍ଥାର ଉଦୀୟମାନ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ହେଲେ ମହାରାଷ୍ଟ୍ରର ଲୋକମାନ୍ୟ ବାଲ୍ ଗଙ୍ଗାଧର ତିଲକ୍, ପଞ୍ଜାବର ଲାଲା ଲଜପତ୍ ରାୟ, ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗର ବିପିନ୍ ଚନ୍ଦ୍ର ପାଲ୍ ଓ ଅରବିନ୍ଦ ଘୋଷ। ସେମାନେ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦେଶାତ୍ମବୋଧ ଭାବ ସଞ୍ଚାର କରିଥିଲେ । ଲାଲା ଲଜପତ୍ ରାୟ, ବାଲ୍ ଗଙ୍ଗାଧର ତିଲକ୍ ଓ ବିପିନ ଚନ୍ଦ୍ର ପାଲ୍ "ଲାଲ୍-ବାଲ୍-ପାଲ୍" ନାମରେ ପରିଚିତ

(ଲାଲା ଲଜପତ୍ ରାୟ)

(ବାଲ୍ ଗଙ୍ଗାଧର ତିଲକ୍)

(ବିପନ ଚନ୍ଦ୍ର ପାଲ୍)

ହେଲେ । ବଙ୍କିମ ଚନ୍ଦ୍ର ଚାଟାର୍ଜୀ "ବନ୍ଦେ ମାତରମ୍" କବିତା ଲେଖି ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ଦେଶ ପ୍ରାଣ ମନୋଭାବରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ । ବାଲ୍ ଗଙ୍ଗାଧର କହିଥିଲେ "ସ୍ୱରାଜ ମୋର ଜନ୍ମଗତ ଅଧିକାର ।"

> **ତୁମପାଇଁ କାମ :**
>
> ୧- ନରମପନ୍ଥୀମାନେ ଦାବି ହାସଲ ପାଇଁ ଯେଉଁ ପନ୍ଥାମାନ ଅବଲମ୍ବନ କରୁଥିଲେ ବୋଲି ତୁମେ ଭାବୁଛ ତାହା ଲେଖ ।

ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ପ୍ରାରମ୍ଭକାଳୀନ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଧିବେଶନ :

ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧିବେଶନ କଲିକତା ମହାନଗରୀରେ ୧୮୮୬ ଡିସେମ୍ବର ୨୮ ତାରିଖ ଦିନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା। ଏଥିରେ ୪୩୬ ଜଣ ପ୍ରତିନିଧି ଯୋଗଦେଇଥିଲେ । ଏଥିରେ ଦାଦାଭାଇ ନାରୋଜୀ ସଭାପତିତ୍ୱ କରିଥିଲେ ।

୧୮୮୭ ଡିସେମ୍ବରରେ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ତୃତୀୟ ଅଧିବେଶନ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ (ବର୍ତ୍ତମାନର ଚେନ୍ନାଇ)ଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଏଥିରେ ୬୦୭ ଜଣ ପ୍ରତିନିଧି ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ବଦରୁଦ୍ଦିନତ୍ୟାବ୍‌ଜୀ ଏହି ଅଧିବେଶନରେ ସଭାପତିତ୍ୱ କରିଥିଲେ ।

କଂଗ୍ରେସର ଚତୁର୍ଥ ଅଧିବେଶନ ୧୮୮୮ ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ଆଲ୍ଲାହାବାଦଠାରେ ବସିଥିଲା । ଜର୍ଜୟୁଲଙ୍କ ସଭାପତିତ୍ୱରେ ଏହି ଅଧିବେଶନ ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥିଲା। ଏଥିରେ ୧୪୨୮ ଜଣ ପ୍ରତିନିଧି ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ।

୧୮୮୯ ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ୧୮୮୯ ଜଣ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କ ସହିତ କଂଗ୍ରେସର ପଞ୍ଚମ ଅଧିବେଶନ ବମ୍ବେଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଏଥିରେ ଉଇଲିୟମ୍ ଭଏଡେର ବର୍ଣ୍ଣ ସଭାପତିତ୍ୱ କରିଥିଲେ ।

କଂଗ୍ରେସର ଷଷ୍ଠ ଅଧିବେଶନ କୋଲକାତାରେ ୧୮୯୦ରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଏଥିରେ ଫିରୋଜଶାହ ମେହେଟ୍ଟା ସଭାପତିତ୍ୱ କରିଥିଲେ ।

୮୧୨ ଜଣ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କୁ ନେଇ ୧୮୯୧ରେ କଂଗ୍ରେସର ୭ମ ଅଧିବେଶନ ନାଗପୁରଠାରେ ଆନନ୍ଦଚାରଲୁଙ୍କ ସଭାପତିତ୍ୱରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହପରି ଭାବରେ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ବିଭିନ୍ନ ଅଧିବେଶନ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ।

ବଙ୍ଗ ବିଭାଜନ :

ଲର୍ଡ ନାଥାନିଏଲ କର୍ଜନ ୧୮୯୯ ମସିହାରେ ଭାରତର ବଡ଼ଲାଟ ହୋଇ ଆସିଲେ । ସେ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ଘୋର ବିରୋଧୀ ଥିଲେ । ଏହାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ଶେଷ କରିଦେବା ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛାଥିଲା ।

ବଙ୍ଗ, ବିହାର ଓ ଓଡ଼ିଶାକୁ ନେଇ ଏକ ବିରାଟ ପ୍ରଦେଶ ଥିଲା ବଙ୍ଗଳା । ଏତେବଡ ପ୍ରଦେଶର ପ୍ରଶାସନିକ ଅସୁବିଧା ଅନୁଭବ କରି ସେ ବିଭାଜନ କଥା ଚିନ୍ତାକଲେ । ବଙ୍ଗର ପୂର୍ବଭାଗକୁ ଆସାମ ସହିତ ମିଶାଇ ଦିଆଗଲା । **ଢାକା**ଠାରେ ଏହାର ରାଜଧାନୀ ହେଲା । ବଙ୍ଗର ପଶ୍ଚିମଭାଗ, ବିହାର ଓ ଓଡ଼ିଶାକୁ ନେଇ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ ଗଠିତ ହେଲା । କଲିକତା ବା ବର୍ତ୍ତମାନର କୋଲକାତାଠାରେ ଏହାର ରାଜଧାନୀ ହେଲା । ଏହାଫଳରେ ବଙ୍ଗଳା ଭାଷାଭାଷୀ ଲୋକ ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହେଲେ । ସାଧାରଣ ଜନତା ଉତ୍‌କ୍ଷିପ୍ତ ହେଲେ । ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଏହାକୁ ବିରୋଧ କଲା । ବିରୋଧଭାବକୁ ଭ୍ରୁକ୍ଷେପ ନକରି ଇଂରେଜ ସରକାର ୧୯୦୫ ଅକ୍ଟୋବର ୧୬ ତାରିଖ ଦିନ "ବଙ୍ଗ ବିଭାଜନ" ଘୋଷଣା କଲେ । ବଙ୍ଗ ପ୍ରଦେଶରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକୁଥିବା ତୀବ୍ର ଜାତୀୟତାବାଦ ପ୍ରତିହତ କରିବା ଓ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ତିକ୍ତତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ବଙ୍ଗ ବିଭାଜନର ପ୍ରକୃତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ।

ସ୍ୱଦେଶୀ ଆନ୍ଦୋଳନ :

ଲର୍ଡ କର୍ଜନ ବଙ୍ଗ ବିଭାଜନ ଘୋଷଣା କଲେ । ଲୋକମାନେ ଏହାକୁ ଗ୍ରହଣ କଲେ ନାହିଁ । ବିଦ୍ରୋହର ବହ୍ନି ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ ହେଲା । ସାରା ଦେଶରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ହେଲା । ଉଦାରପନ୍ଥୀ ତଥା ନରମପନ୍ଥୀମାନେ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ପାଇଁ ମତ ଦେଲେ । ଚରମପନ୍ଥୀମାନେ ନ୍ୟାୟୋଚିତ ଅଧିକାର ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାକୁ ବଳପୂର୍ବକ ଦାବିକଲେ । ଏହାଫଳରେ ୧୯୦୫ରେ 'ସ୍ୱଦେଶୀ ଆନ୍ଦୋଳନ' ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

ପୂର୍ବରୁ ଆମେରିକା, ଆୟାର୍ଲାଣ୍ଡ ଓ ଚୀନ୍‌ର ଲୋକମାନେ ଏହିନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିଲେ । ଭାରତୀୟ ଶିଳ୍ପର ବିକାଶପାଇଁ 'ସ୍ୱଦେଶୀ ଆନ୍ଦୋଳନ' ଥିଲା ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥନୈତିକ ପଦକ୍ଷେପ ।

ଆନ୍ଦୋଳନର ଲକ୍ଷ୍ୟ :

(୧) ବିଦେଶୀ ତଥା ବିଲାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ବର୍ଜନ କରିବା ।
(୨) ନିଜ ଦେଶ ଅର୍ଥାତ୍ ଭାରତୀୟ ଉତ୍ପାଦିତ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ଆଦର କରିବା ଓ ବ୍ୟବହାର କରିବା ।
(୩) ସ୍ୱଦେଶପ୍ରୀତିଭାବ ଉଦ୍ରେକ ଓ ସଞ୍ଚାର କରିବା ।

ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରଗତି :

ସ୍ୱଦେଶୀ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଭାରତୀୟମାନେ ସ୍ୱରାଜମନ୍ତ୍ରରେ ଅଭିମନ୍ତ୍ରିତ ହେଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନୂତନ ଉତ୍ସାହ, ଉଦ୍ଦୀପନା ଓ ପ୍ରେରଣା ଜାଗ୍ରତହେଲା । ଚାରିଆଡେ ସଭାସମିତି ଓ ଶୋଭାଯାତ୍ରାର ଆୟୋଜନ ହେଲା । ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଧ୍ୱନି ଦିଆଗଲା । ବିଲାତି ଲୁଗାରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦିଆଗଲା । ଆନ୍ଦୋଳନ ସୁଦୂରପ୍ରସାରୀ ହେଲା । ୧୯୦୫ ଅଗଷ୍ଟ ୭ ତାରିଖ ଦିନ କୋଲକାତାର ଟାଉନ ହଲରେ ଏକ ସଭା ବସିଲା । ଏଥିରେ ବିଦେଶୀ ଦ୍ରବ୍ୟ ବର୍ଜନ କରିବାପାଇଁ ଏକ ଜାତୀୟନୀତି ଗ୍ରହଣ କରାଗଲା । ବହୁତ ଛାତ୍ର ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ବିଦେଶୀ ଲୁଣ ଓ ଚିନି କିଣି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେଲେ ।

ତୁମପାଇଁ କାମ :

୧- ସ୍ୱଦେଶୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ଆମ ଦେଶରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ଏକ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ।

ଆନ୍ଦୋଳନର ଫଳାଫଳ :

ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନର ଫଳାଫଳ ସ୍ୱରୂପ ଇଂରେଜ ସରକାର ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବାପାଇଁ କିଛି ରାଜନୈତିକ ଅଧିକାର ଦେବା ପାଇଁ ଚିନ୍ତାକଲେ । ସ୍ୱଦେଶୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆତ୍ମନିର୍ଭରଶୀଳତା, ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ଓ ଆତ୍ମସହାୟତାଭାବ ସୃଷ୍ଟି ଓ ବିକାଶ କରିପାରିଥିଲା ।

ଆମେ କ'ଣ ଶିଖିଲେ ?

- ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟତାବାଦ ବିକାଶର କାରଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ
- ବ୍ରିଟିଶମାନଙ୍କର ତ୍ରୁଟିପୂର୍ଣ୍ଣ ଶାସନ ପଦ୍ଧତି
- ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ଗଠନ, କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟ
- ସ୍ୱଦେଶୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ତାହାର ପ୍ରଭାବ

ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୧ । ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପ୍ରାୟ ୭୫ଟି ଶବ୍ଦରେ ଦିଅ ।

(କ) ଭାରତରେ ଜାତୀୟତାବାଦର ବିକାଶ ପାଇଁ ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ଐକ୍ୟ ଭାବ କିପରି ଦାୟୀ ଥିଲା ?

(ଖ) ଭାରତରେ ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ପାଇଁ ଇଂରାଜୀ ଭାଷା ଓ ଇଂରେଜ ଶାସନ କିପରି ସହାୟକ ହେଲା ?

(ଗ) ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଦମନମୂଳକ ଶାସନ ପଦ୍ଧତିର ଏକ ବିବରଣୀ ପ୍ରଦାନ କର ।

(ଘ) ଭାରତରେ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର କିପରି ଆବିର୍ଭାବ ଓ ବିକାଶ ହେଲା ?

(ଙ) ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ନରମପନ୍ଥୀମାନେ କି କି ଦାବି ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ?

(ଚ) ବଙ୍ଗ ପ୍ରଦେଶ କିପରି ବିଭାଜିତ ହେଲା ?

(ଛ) ସ୍ୱଦେଶୀ ଆନ୍ଦୋଳନ କ'ଣ ? ଏହାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଅଗ୍ରଗତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ବିବରଣୀ ପ୍ରଦାନ କର ।

୨ । ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ସଂକ୍ଷେପରେ ଲେଖ ।

(କ) "ଲାଲ୍-ବାଲ୍-ପାଲ୍" କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝ ?

(ଖ) କେଉଁ ବିଦେଶୀ ଲେଖକଙ୍କଦ୍ୱାରା ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲା ?

(ଗ) ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର କିଏ ପ୍ରଥମ ସଭାପତି ଥିଲେ ?

(ଘ) ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ପ୍ରଥମ ଅଧିବେଶନ କେବେ ଓ କେଉଁଠି ବସିଥିଲା ?

(ଙ) ବଡ଼ଲାଟ କେଉଁ ପରିଷଦଦ୍ୱାରା ଶାସନ ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲେ ?

୩ । ବନ୍ଧନୀ ମଧ୍ୟରୁ ଠିକ୍ ଉତ୍ତର ବାଛି ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।

(କ) ଭାରତରେ ଏକ ଜାତୀୟ ସଂଗଠନର ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି ବୋଲି ଆଲାନ ଅକ୍ଟାଭିଆନ୍ ହ୍ୟୁମ୍ _______ଙ୍କୁ ଅବଗତ କରାଇଥିଲେ ।

(ଡଫ୍‌ରିନ୍, ଆନିବେଶାନ୍ତ, କ୍ୟାନିଂ, ଉଇଲିୟମ୍ ବେଣ୍ଟିଙ୍କ୍)

(ଖ) ନିମ୍ନୋକ୍ତଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ _______ ଡ଼େଲ୍‌ହାଉସୀଙ୍କ ସମୟରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ।

(ସିପାହୀ ବିଦ୍ରୋହ, ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ, ରେଳ ଚଳାଚଳ, ଇଂରାଜୀ ଶିକ୍ଷା)

(ଗ) ଲର୍ଡ଼ କର୍ଜନ _______ ମସିହାରେ ଭାରତକୁ ବଡ଼ଲାଟ ହୋଇ ଆସିଥିଲେ ।

(୧୯୦୫, ୧୯୧୪, ୧୮୮୫, ୧୮୯୯)

(ଘ) ଗୋପାଳ୍‌ହରି ଦେଶମୁଖ ______ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିଲେ ।

(ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ, ସ୍ୱଦେଶୀ ଦ୍ରବ୍ୟର ଆବଶ୍ୟକତା,

ଦେଶାତ୍ମବୋଧ, ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ)

୪। ରେଖାଙ୍କିତ ଅଂଶ ପରିବର୍ତ୍ତନ ନ କରି ଭ୍ରମ ସଂଶୋଧନ କର ।

(କ) କ୍ୟାନିଂଙ୍କ ସମୟରେ ଭାରତରେ ଇଂରାଜୀ ଭାଷା ଓ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଚଳନ ହେଲା ।

(ଖ) ଇଂରେଜ ଶାସନ କାଳରେ ଭାରତୀୟ ସିଭିଲ ସର୍ଭିସ୍ ପରୀକ୍ଷା ଭାରତରେ ହେଉଥିଲା ।

(ଗ) ଭାରତର ଜାତୀୟ କଂଗେସ ୧୮୫୭ରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ।

(ଘ) ସ୍ୱଦେଶୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ୧୯୪୨ ରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ।

୫ । କ' ସ୍ତମ୍ଭ ସହିତ ଖ' ସ୍ତମ୍ଭର ସଂପର୍କ ସ୍ଥାପିତ କର ।

'କ' ସ୍ତମ୍ଭ	'ଖ' ସ୍ତମ୍ଭ
ସ୍ୱରାଜ ମୋର ଜନ୍ମଗତ ଅଧିକାର	ରେଳ ଚଳାଚଳ
ଲର୍ଡ୍ ଡେଲ୍‌ହାଉସୀ	୧୯୦୫
ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ୨ୟ ଅଧିବେଶନ	୧୮୮୬
ଲର୍ଡ୍ କର୍ଜନ ଶାସନ	୧୮୯୯
	ବାଲ୍ ଗଙ୍ଗାଧର ତିଳକ

●